

Ob 135-letnici smrti velikega pesnika

Prešernova aktualnost ali nerazrešenost naše kulturne in narodne biti

Prešeren in slovenstvo: binom, katerega nerazdružljivost spet in spet odkrivamo, ko se tudi mimo obrednosti okrog 8. februarja zamislimo v temeljna vprašanja naše kulturne in narodne biti. Spet in spet se oziramo na Prešernove temeljne kulturne odločitve in rešitve, ki so nam slej ko prej živ kašipot.

Objektivna danost ne more biti predmet referenduma

Kar mora zadnje dni v nas vzbujati zaskrbljenost, niso toliko izvajanja vsedržavnega tajnika misovske stranke (MSI) in njegovih tržaških prijateljev, temveč predvsem dejstvo — ki je vsakemu bralcu italijanskega tržaškega dnevnika moralo v ponedeljek, 30. januarja, takoj pasti v oči — da je bila dvorana v tržaškem avditoriju prejšnji dan nabito polna. Med množico ni bilo opaziti le obrazov starejših, zakrknjenih nasprotnikov slovenske manjšine, ampak žal tudi precej mladih ljudi. Pri tem nas niti ne more tolažiti misel, da je morda lep del zborovalcev prišel v Trst iz drugih krajev v državi, kajti tega dne ni bilo videti po cestah, ki vodijo iz Tržiča v Trst, kdovekakšnega prometa.

Upravičeno zato sklepamo, da se je shoda v tržaškem avditoriju udeležilo — ne samo iz radovednosti, temveč zavedno, demonstrativno — tudi lepo število ljudi, ki so zadnja leta na volitvah glasovali za Listo za Trst, v kateri so videli najboljšo in najučinkovitejšo obrambo pred »slovansko nevarnostjo«, pred »bilingvizmom« in pred drugimi podobnimi gesli.

Najbrž si nihče po zdravi pameti ne more in ne zna razlagati, kako je mogoče, da živi v Trstu in njeni okolici toliko ljudi, ki še danes, toliko let po drugi svetovni vojni in po tolikih letih demokratičnosti, zanikajo svojemu bližnjemu, človeku, ki stanuje v isti hiši in v isti ulici, istem naselju, isti vasi, pravico, da je in ostane Slovenec. In mi Slovenci od države, to je od Italije, res ne zahtevamo prav nič drugega.

(Dalje na 4. strani)

Dokaz Prešernove genialnosti — a tudi naše večje ali manjše kulturne in narodne nerazrešenosti.

Začnimo kar pri sebi, če hočete, prav pri tej naši tedenski pisarni in pri vseh, ki svoje kulturno klavirno početje opravičujemo — tudi brez prepričanja — z »zamejskimi« razmerami, kot so podobno početje nekoč s »kranjskimi«. Prešernovo svarilo pred rovtarskimi Atenami je kajpak bilo tedaj in je za nas sedaj skorajda enako aktualno. Sicer pa — hvalabogu — v naši sredi ne manjka pozivov h kvaliteti, pa naj gre za žive vzore (tudi teh je navsezadnje nekaj) ali pa za rahlo bolj pridigarke (tako nekako med robidnicami in malinami). Če ne v praksi, pa vsaj v načelu bi ne smelo torej biti pri tem večjih razhajanj. To je potrdila kljub nasprotnemu videzu tudi poletna polemika v Mladiki, h kateri bi si dovolili pripomniti le, da službeno kulturništvo in prava kulturna tvornost ne hodita nujno vselej vstric — začeni s Prešernom.

Ko govorimo o Prešernovi aktualnosti z našega slovenskega obrobja, pa seveda ne moremo mimo njegove vizije, naj bi si mejaki bili sosedje in ne vrage. Koliko je ta vizija pravilna in kakšne alternative se ji lahko postavijo, je pokazal tragični epilog velenacionalističnih blodenj našega stoletja. Koliko je ta nauk npr. ob naši meji zalegel, pa ve vsakdo, ki tu živi ali ki tukajšnjim dogajanjem tudi samo površno sledi.

Sicer pa je, žalibog, še vedno aktualno tudi neko drugo Prešernovo stališče o na-

rodnem vprašanju, ki se vse bolj neposredno tiče Slovencev. Kako naj bi se ne spomnili Prešernovega zanikanja, da samo »Ceh, Poljak in Ilir, Rus svoj 'zobraziti jezik, // njih le mogočni ga rod ima pravico pisat« v času »enotnih programskih jeder«, ko se že itak zaskrbljivo širi jebemščina po slovenskih mestnih in podeželskih središčih...? Novejše nastopanje slovenskih književnikov in drugih javnih delavcev je sicer dokazalo, da bi v njihovih vrstah zaman iskali kak obsežnejši pojav vrazovstva. A zakaj in čemu obotavljanje pred polnim in doslednim uresničevanjem suverenosti, ki je sicer formalno priznana, ki ni bila niti v tej obliki od nikogar podarjena in nad katero nima nihče pravice postavljati pogojev ne z Vzhoda ne z Zahoda, ne s Severa ne z Juga?

Tudi letošnjega 8. februarja se bodo zvrstile Prešernove proslave od Murske Sote do Nove Gorice, od Jesenic do Kopra in še v Trstu in Celovcu, v Čedadu in Monostroju, pa tudi v Stuttgartu in Parizu, v Londonu in Clevelandu, v Buenos Airesu in Melbourneu... In morebiti bo spet na njih zadonelo: »Edinost, sreča, sprava...« Spomniti se moramo, žal, tudi te plati Prešernove aktualnosti ali nerazrešenosti naše kulturne in narodne biti ob 135-letnici njegove smrti, ob 139-letnici njegovega Orglarja... Ali je mogoče, da nas Slovenci ločujejo še danes vzajemne in nepreklicne anateme? Da nas bore dva milijona ločujejo pregrade molka? Da ne priznavamo in spoštujemo drugačnosti v naši sredi? Kolikšna je stopnja naše omike? n j

Bo zadostna in učinkovita protiutež gonji proti manjšinski zaščiti?

Predstavniki slovenske narodne manjšine so prejšnji teden priredili v Trstu tiskovno konferenco, na kateri so obrazložili stališča do vprašanja celovite zakonske zaščite. Pred številnimi časnikarji, med katerimi so bili dopisniki mnogih velikih italijanskih dnevnikov, je nastopila enotna slovenska delegacija in pojasnila stališča manjšine do posameznih področij manjšinske zaščite. Tako je Ferruccio Clavara zelo jasno obrazložil stanje Slovencev v videmski pokrajini. Ti so do zdaj

najbolj zapostavljeni, saj nimajo niti ljudskih šol niti otroških vrtcev, tako da se njihovi otroci in učenci ne morejo vzgajati v materinem jeziku. Slovenci v Benečiji in Reziji pa so tudi grobo zapostavljeni v gospodarskem in socialnem pogledu, saj so bili, gotovo načrtno, odrezani od vseh državnih in tudi deželnih posegov za odpravo gospodarske in socialne podrejenosti. Posledica tega je — je dejal Clavara — da se je število prebivalcev v

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 5. februarja, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Moj prijatelj radio«; 11.15 Melodije od včeraj in danes - za jutri; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba brez meja; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Sport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 6. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: Sedma stopnja sreče; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Daniel Auber: Fra Diavolo, komična opera v treh dejanjih; 11.30 Literarni listi; 12.00 Slovenski umetniki na Montmartru; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Oscar Wilde: »Slika Doriana Graya«; 15.00 »Ko trkam na nebesna vrata...«; 15.30 Evergreeni; 16.00 Prigode navadnega vojaka; 16.15 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Pod Matajurjem, posebnosti in omika Nediških dolin; 18.30 Ljudski zvoki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 7. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Slovensko učiteljstvo pod fašizmom; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Oddaja za otroški vrtec; 10.20 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Literarni listi; 12.00 Alenka Goljevčec: Mit in slovenska ljudska pesem; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Naš pravljici telefon«; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Od Milj do Devina; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Ob slovenskem kulturnem prazniku: Janez Povše: »Veliki boj - prizori viharnega življenja«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 8. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00-11.15 Oddaja za prvo stopnjo osnovne šole; 11.30 Literarni listi; 12.00 Iz noči življenja se poraja. Pripravlja Milan Pahor; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov; 13.40 Glasbene raznolikosti; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Oscar Wilde: »Slika Doriana Graya«; 16.00 »Majhna sem bila...« (integracija prizadetih otrok v normalni šoli); 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Okostnjak v omari; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 9. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: Trim za vsakogar; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00-11.20 Oddaja za 2. stopnjo osnovne šole; 11.30 Beležka; 12.00 Zdravniški nasveti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »To je pa laži!«; 16.00 Na goriškem valdu; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Četrtekova srečanja: Dosje Koprivišče; 18.30 Glasbene podobe: ljudski zvoki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 10. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.00-11.20 Oddaja za srednjo šolo; 11.30 Beležka; 12.00 Sestanek ob 12h in Glasbeni potpuri; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Dogodki in problemi; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Oscar Wilde: »Slika Doriana Graya«; 14.30 Od ekrana do ekrana; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladi izvajalci: harmonikarski ansambel podružnice Glasbene matice na Proseku-Kontovelu; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabozna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 11. februarja, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Javni koncerti Glasbene matice v Trstu: violinist Zarko Hrvatič, oboist Božo Rogelj, klarinetist Alojz Zupan, fagotist Jože Banič, hornist Jože Falout; simfonični orkester Radiotelevizije Ljubljana vodi Marko Munih; 11.35 Beležka; 12.00 »Glas od Režije«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Zakajček in Vseved«; 14.30 Naš dobri stari radio; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Sopranistka Nada Ruždjak; 18.00 Komorna igra: Rade Pavelkič: »Rojena v znamenju tehtnice«, monodrama; 19.00 Radijski dnevnik.

Bo zadostna in učinkovita protiutež...

■ nadaljevanje s 1. strani

zadnjih treh desetletjih — od ljudskega štetja leta 1951 do ljudskega štetja leta 1981 — zmanjšalo za 51 odstotkov.

To je nekaj strahotnega, saj pomeni smrt celih vasi in dolin po Benečiji. Mnogi Benečani so morali po svetu s trebuhom za kruhom, nekateri pa so se naselili na območju, ki je sicer v neposredni bližini Benečije, a vsekakor izven njenega zgodovinskega in zemljepisnega območja. Zato je Ferruccio Clavara opozoril, da mora pojem zaščite zaobjemati tudi gospodarske in socialne aspekte, v smislu, da je treba manjšini zagotoviti obstoj in razvoj na njeni zemlji.

Aljoša Volčič je govoril o delu, ki ga je opravila komisija Cassandro, katere naloga je bila pripraviti gradivo za sestavo vladnega zakonskega osnutka za zaščito slovenske manjšine. Njeno delo se je končalo leta 1980, pri čemer velja omeniti, da je posebna delovna skupina, ki je delovala na paritetni ravni, pripravila dve ločeni poročili: svoje poročilo so namreč se-

stavili slovenski člani delovne skupine, italijanski člani pa svoje.

Rafko Dolhar je govoril o vprašanju rabe slovenskega jezika v javnosti, Boris Iskra o vprašanju postopka za priznanje manjšinskih pravic, Sergij Pahor o avtonomiji slovenskega manjšinskega šolstva, Boris Race pa o družbeno-gospodarskih aspektih manjšinske zaščite.

Priznati je treba, da je imela tiskovna konferenca lep uspeh, saj je problematika zakonske zaščite slovenske manjšine imela precejšen odmev v lepem številu velikih italijanskih dnevnikov, kot so Corriere della sera, La Stampa, Repubblica in drugi listi. Posebno in podrobno poročilo pa je pripravila tudi tiskovna agencija Ansa. Morda se je tokrat prvič zgodilo, da so italijanska sredstva množičnega obveščanja hkrati posvetila toliko pozornosti temu vprašanju. Če je to zadostna protiutež gonji, ki so jo proti zakonski zaščiti zagnali novofašisti in njihovi prijatelji iz vrst Liste za Trst, pa bo pokazala že bližnja prihodnost.

Okrogla miza o vernih in komunisti

Zaradi polemik, ki so v zadnjih tednih nastale v Sloveniji v zvezi s ponovnimi trditvami, da Zveza komunistov Jugoslavije ne sprejema vernih članov in da hoče temeljiti na znanstvenem svetovnem nazoru, je ljubljansko »Delo« priredilo obsežno okroglo mizo, ki jo je objavilo v sobotni prilogi (28.1.83) pod naslovom Zakaj vernik ne more biti komunist? Na okrogli mizi so sodelovali profesorja teologije Vekoslav Grmič in Anton Stres, predstavniki Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije oziroma njegovih strokovnih teles Bogdana Hermann, Rado Jan in Franc Šali, prof. ljubljanske filozofske fakultete Marko Kerševan, zdravnik Peter Štular kot predstavnik bralcev, ki so se s pismi v Delu oglasili o tej zadevi in pa časnikarja Jože Volfang in Jožica Grgič.

Zanimiva diskusija se dotika vrste idejnih, a tudi zelo važnih vprašanj družbe v

Sloveniji. Gre za razpravo o tem, kaj je znanost in kaj je vera, kaj imata krščanstvo in marksizem skupnega in kaj ju ločuje, ali je ateizem bistvena sestavina komunizma in podobno. Razpravljalci pa so se dotaknili tudi vprašanj dejanske enakopravnosti ali zapostavljanja vernih v Sloveniji, vlogo Zveze komunistov in socialistične zveze v družbenopolitičnem sistemu, položaja v šolah in vzgoji.

—o—

ŠPILJAK V WASHINGTONU

Jugoslovanski predsednik Mika Špiljak je na obisku v Združenih državah. Vodi pogovore z najvidnejšimi ameriškimi državniki, predviden pa je tudi sestanek s predsednikom Reaganom. V središču pozornosti so dvostranski odnosi s posebnim poudarkom na gospodarsko sodelovanje.

Magnago na obisku na Dunaju

Predsednik bocenskega pokrajinskega odbora in Južnotirolske ljudske stranke dr. Magnago je v ponedeljek, 30.1., obiskal Dunaj, kjer ga je sprejel avstrijski zvezni kancler Fred Sinowatz. Južnotirolski prvak je v nekem intervjuju izjavil, da je kanclerju Sinowatzu poročal o stanju na Južnem Tirolskem in zlasti o stopnji izvajanja znanega južnotirolskega paketa, ki vsebuje določila za izvajanje samouprave v bocenski pokrajini. Magnago je odločno zanimal trditve, češ da je skušal v avstrijski prestolnici vplivati na zveznega kanclerja, kako naj se ravna med bližnjim srečanjem z italijanskim ministrskim predsednikom Craxijem.

V tej zvezi je Magnago pojasnil, kako je avstrijska vlada vedno pripravljena posredovati pri rimskih oblasteh, a vedno čaka, da jo za takšen korak zaprosijo pred-

stavniki iz Južne Tirolske. Predsednik bocenske pokrajine je pristavil, da iz omenjenega paketa še niso bila uresničena določila, ki se tičejo rabe nemškega jezika na sodiščih ter ustanovitve posebnega odseka deželnega upravnega sodišča v Bocnu.

V Italiji se nihče ne zgraža nad obiskom predstavnika Južnih Tirolcev, ker sodi to v politiko in prakso stalnih stikov med manjšino in matičnim narodom. Kako naravnost smešne izzvenijo zato izjave koroškega deželnega glavarja, socialista Wagnerja, ki je med obiskom zveznega kanclerja v Jugoslaviji očital predstavnikom obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev, da imajo stalne stike s predstavniki Jugoslavije, kjer baje tudi blatijo avstrijsko politiko. Ali po mnenju tega koroškega prvaka morda še vedno velja stari rek: »kar je dovoljeno Jupitru, ni dovoljeno volu?«.

Ponovna kandidatura Ronalda Reagana

Ameriški predsednik Reagan je te dni govoril po televiziji in dokončno potrdil, da bo ponovno kandidiral na predsedniških volitvah, ki bodo letošnjega novembra.

»Ali maslo ali topovi«. To je običajno alternativa, ki se postavlja v politiki. Reagan pa je po izvolitvi novembra 1980 izrekel naslednja zagotovila: »dal bom maslo in topove tistim, ki so zame volili, in tudi tistim, ki niso tega napravili«. Zavedati se moramo, da je Amerika prevelika država za majhne načrte.

V treh oziroma štirih letih Reaganovega predsednikovanja se je podoba Amerike spremenila. Carter — pravijo komentatorji — je kot pacifist starega kova napravil iz Amerike neke vrste Švico. Reagan pa je Združenim državam vrnil tradicionalno vlogo »leaderja« v svetovni politiki, v svetovnem gospodarstvu, v svetovni oborožitvi.

Ameriška zunanja politika se je pod Reaganom spremenila. Okrepitev ameriške vojaške moči je spremenila ravnovesje sil v svetu, ki je bilo poprej v korist Sovjetske zveze. Sovjetski ekspanzionizem, ki je dosegel višek z zmago v Vietnamu ter zasedbo Afganistana, po letu 1980 ni več napredoval niti za en meter. Svetovni položaj se je stabiliziral, in sicer v korist Zahoda.

Spremenila se je tudi ameriška gospodarska politika. Reaganova formula z ekspanzivnim državnim proračunom ter z omejevalno monetarno politiko je premagala inflacijo ter je položila osnove za začetek novega gospodarskega vzpona.

Nadaljnja sprememba pod Reaganom se tiče ameriške industrije. Kljub visokim obrestnim meram naraščajo investicije in proizvodnja ter imajo podjetja znatne dobičke. Naložbe kapitalov v ameriško gospodarstvo so bolj rentabilne kot v evropsko gospodarstvo. Ameriška industrija je bolj spretna v racionalizaciji ter v zmanjševanju proizvodnih stroškov.

Ko je Reagan predložil svoj gospodarski program zaupajoč v individualizem in v rizike iz mita ameriških kolonov, so Združene države že trpele zaradi recesije, zaradi naraščajoče brezposelnosti in zaradi inflacije, ki je dosegla 12,4 odstotka, kar je po ameriškem mnenju in sistemu precej. Reaganova reforma je vsebovala šest temeljnih točk: zmanjšanje javnih izdatkov in uravnovešanje državnega proračuna, zmanjšanje davkov na osebne dohodke za 10 odstotkov in pospeševanje amortizacijskih koeficientov za podjetja, odpravo togih predpisov za številne sektorje od finančnega do prevoznega ob uvedbi bolj elastičnega sistema, spodbuditev industrijske proizvodnje, stabilno monetarno politiko ter zmanjšanje energetske odvisnosti od tujine.

Kongres Reaganovemu boju ni bil preveč naklonjen ter so nasprotniki v predsedniku še vedno videli Hollywoodskega kavboja in so pozabljali, da je bil tudi guverner Kalifornije, kjer je izenačil državni proračun. Leto 1982 so se Združene države po dveh letih Reaganove politike znašle v najhujši gospodarski krizi od leta 1929 dalje. Padli so dobički podjetij, pove-

čala se je brezposelnost in državni proračun je dosegel primanjkljaj 200 milijard dolarjev.

V letu 1983 pa je Reaganova politika pričela dajati sadove ter se je začel preobrat kot pod Rooseveltom leta 1933. Amerikanci so spet dobili zaupanje sami vase ter so se znova usmerili proti novim mejam, o katerih je govoril Kennedy. V številnih gospodarskih sektorjih se je pričel preustroj s sposobnostjo konkuriranja tujini. Socialna varnost je na poti ozdravljenja. Velika mednarodna finančna kriza je pod nadzorstvom. Potrjuje se, da bo ameriška obnova postala stabilna brez inflacije ter bodo ti uspehi utrli pot novemu vstopu Reagana v Belo hišo. Po letošnji politični napetosti zaradi volitev se bo Reagan v primeru nove zmage lahko posvetil zadnjemu kočljivemu vprašanju, to je uravnovešanju državnega proračuna. Isto velja za plačilno bilanco s tujino.

Ankete o javnem mnenju kažejo, da bo sedanji 40. predsednik Združenih držav postal tudi 41. Po številnih anketah televizij in časopisov Reaganovo politiko podpira 57 odstotkov Amerikancev in samo 32 odstotkov ji nasprotuje. Če bi bile takoj volitve bi Reagan spet dobil plaz glasov kot leta 1980, ko je dosegel 51 odstotkov.

Če bo po morebitni novi izvolitvi Reagan pričel uravnoveševati državni proračun, bo to tudi v korist Evrope. Zmanjšati bo moral obrestne mere in moč dolarja.

dalje na 5. strani ■

Pisma uredništvu:

Spoštovani g. urednik!

Prof. Pavle Merku se je v svoji lepi knjigi »Poslušam«, ki jo je pravkar izdalo Založništvo tržaškega tiska, na str. 41 mimogrede obregnil ob Devinčane, češ da so »zavrgli« ime skladatelja Hrabroslava Volariča in »poimenovali domačo osnovno šolo po ... Jurčiču!« Iz načina, kako je to napisal, je z lahkoto razbrati, da je pisec hotel ožigosati provincializem Devinčanov, ki jim ne dà, da bi cenili, kar je vrednega raslo na domačih tleh: znano je namreč, da je bil Hrabroslav Volarič nekaj let devinski učitelj.

Zdi se mi, da je sodba prof. Merkuja nekoliko neosnovana ali vsaj površna in da zahteva javno pojasnilo predvsem zato, ker je njen tvorec imel za primerno, da jo objavi kar v knjigi.

Prof. Merku ni prvi ali vsekakor ni edini, ki je pomislil, da bi osnovna šola v Devinu lahko nosila ime po Hrabroslavu Volariču. V resnici je bil ta eden izmed prvih predlogov, ko je bilo vprašanje poimenovanja aktualno. Toda predlog je naletel zlasti pri starejših domačinih na odpor. V zgodovinski zavesti Devinčanov je namreč Hrabroslav Volarič žal zapisan tudi kot tisti učitelj, ki nosi soodgovornost za to, da je »Lega nazionale« ustanovila italijansko šolo v Devinu in da je torej Devin začel zgubljati značaj slovenske vasi. Tega dejstva pa mislim, da niso mogli z lahkim srcem prezreti tisti, ki so bili odgovorni za poimenovanje ravno slovenske osnovne šole na poslednjem zahodnem obronku slovenskega narodnega ozemlja.

Vtis imam, da prof. Merku ne pozna tega ozadja in da je do svoje sodbe prišel nekako po logiki, da Butalci (*sit venia verbo!*) ravnaajo pač le — po butalsko. Vsekakor pa sem mnenja, da se je v svoji knjigi le nekoliko nesrečno izrazil. Lep pozdrav!

V. B.

Zelo uspešni in stvarni pogovori v Ljubljani

Konec prejšnjega tedna je bilo na uradnem obisku v Ljubljani odposlanstvo deželne vlade Furlanije - Julijske krajine, ki je bilo gost predsednika slovenske vlade Janeza Zemljariča. V odposlanstvu iz Furlanije - Julijske krajine so bili predsednik Comelli, podpredsednik Zanfagnini in odbornika Rinaldi ter Vespasiano. Pogovore v slovenski prestolnici je spremljal tudi jugoslovanski generalni konzul v Trstu Drago Mirošič.

Delegaciji sta pregledali stanje in stopnjo odnosov med Slovenijo in Furlanijo - Julijsko krajino, pri čemer sta ugotovili, da se odnosi tičejo tako gospodarskega in socialnega kot kulturnega sodelovanja. Še posebej sta ocenjevali gibanje obmejne menjave in proučili možnost nadaljnjih višjih oblik gospodarskega sodelovanja. Pri tem sta se pogovarjali o skupnih naporih za zaščito severnega Jadrana ter o možnostih tesnejšega sodelovanja na turističnem področju med podjetji, ki se na obeh straneh bavijo s to vrsto gospodarske dejavnosti.

Člani delegacij so pregledali tudi stanje izvajanja osimskih sporazumov, kar zadeva pristojnosti dežele Furlanije - Julijske krajine oziroma Slovenije. V tej

zvezi je bilo poudarjeno, da se bo gradnja ceste pod Sabotinom končala še letos in da bo izpolnjen dogovor o skupni obrambi pred točo (to velja za goriška Brda to in onstran meje). Italijanska stran je sprožila vprašanje avtoprevoznitva, ki zadeva predvsem mnoga obrtniška podjetja na Goriškem. Ta so v zadnjih letih zašla v krizo zaradi raznih ukrepov na jugoslovanski strani. V tej zvezi se bodo pogovori nadaljevali, kot se bo tudi poglobilo vprašanje socialne varnosti jugoslovanskih delavcev, ki so zaposleni v Italiji.

Ob sklepu dvodnevnega obiska sta oba predsednika izjavila, da so pogovori bili zelo uspešni. Predstavniki deželne vlade Furlanije - Julijske krajine in izvršnega sveta SR Slovenije se bodo ponovno sestali v letošnjem marcu. Oba predsednika sta opozorila, da je bila med obiskom ponovno poudarjena vloga, ki jo imata narodni manjšini, slovenska v Italiji in italijanska v Jugoslaviji, pri sodelovanju med obema državama. Predsednik slovenske vlade je naglasil, kako Slovenija pričakuje, da bo Italija čimprej odobrila zaščitni zakon za slovensko manjšino, predsednik deželne vlade Comelli pa je dejal, da si njegov odbor prizadeva, da bi vlada in parlament ta zakon čimprej izglasovala.

SLOVENSKA PROSVETA
in
DRUŠTVO
SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV

prirejata

PREŠERNOVO PROSLAVO
v ponedeljek, 6. februarja, ob 20.30

- Dekliški zbor Devin pod vodstvom Hermana Antoniča
- nagrajevanje Mladi oder
- izid literarnega natečaja Mladika
- govornik Viktor BLAŽIČ

Proslava bo v Peterlinovi dvorani

UNIDO v Trstu

Trst se zadnja leta poteguje, da bi postal središče raznih raziskovalnih ustanov, da bi tako vsaj s prestižnimi pobudami nadomestil pomanjkanje podjetnosti na proizvodnem področju. Potem ko se je pred leti ponesrečil poskus za uveljavitev Trsta kot sedeža evropskega protosinhrotrona, je bil zdaj na vrsti mednarodni laboratorij za biotehnologijo, ki deluje v okviru Organizacije Združenih narodov UNIDO. Tehnični odbor te organizacije je pred dnevi na zasedanju na Dunaju sprejel italijansko-indijski predlog o dvojnem sedežu te ustanove, ki naj bi gostovala v Trstu in Novem Delhiju.

Obsodba protimanjšinskega zborovanja MSI

Ob napovedanem in izvedenem javnem zborovanju MSI in Fronte della gioventù v tržaškem Avditoriju v nedeljo, 29. januarja, na katerem je nastopil sam vsedržavni tajnik neofašistične stranke poslanec Almirante z geslom »Proti dvojezičnosti«, Slovenska skupnost v Trstu odločno obsoja to manifestacijo, ki je bila očitno naperjena proti poskusom, da bi se ustvarilo ozračje strpnosti, razumevanja in demokratičnega priznanja pravic pripadnikom slovenske narodne skupnosti v Italiji.

Namen te in podobnih akcij je prepričati pripravo in odobritev zakonske zaščite Slovencev v italijanskem parlamentu. Pri tem — nadaljuje sporočilo SSK — moramo na žalost ugotavljati, da so takšni nastopi pri nas v Trstu mogoči tudi zaradi brezbržnega in pasivnega zadržanja nekaterih demokratičnih strank, ki se sicer na zunaj kažejo naklonjene priznanju pravic naši narodni skupnosti.

Zato SSK poziva vse demokratične politične in druge družbene sile, da nedvoumno obsodijo podvige, ki ponovno oživljajo ozračje napetosti in nevarnega nacionalizma, in se hkrati zavzamejo za čimprejšnjo in čimbolj pravično rešitev odprtih vprašanj zakonske zaščite Slovencev

Kulturna društva iz devinsko-nabrežinske občine v Ilirski Bistrici

V okviru kulturnih izmenjav med pobratenima občinama Devin - Nabrežina in Ilirska Bistrica je Zveza kulturnih organizacij iz Ilirske Bistrice priredila v nedeljo, 29. januarja, v sklopu prireditve v počastitev slovenske kulture večer, na katerem sta nastopila skupina Kulturnega društva Igo Gruden iz Nabrežine in pevski zbor Fantje izpod Grmade.

Večer je s pomočjo diapozitivov prikazal obrtništvo v devinsko-nabrežinski občini, ne samo kot gospodarsko dejavnost, ki v sodobnem, visoko stehniziranem svetu doživlja hudo krizo, ampak tudi kot kulturno vrednoto, ki kaže na ustvarjalno moč obrtniškega dela. Diapozitive je spremljal brani tekst, ki je povezoval posamezne obrti in njihove značilnosti. Tekst so brali prof. Zvonko Legiša, Elizabeta Jazbec, Majda Legiša in referent za kulturo nabrežinskega društva.

Fantje izpod Grmade, ki so odprli večer z Zdravljico Ubalda Vrabca, so po diapozitivah, ki so pokazale lepe in grenke plati dela zidarskega mojstra, brivca, kovača, čevljarja, kamnoseka, krojača in mladega mizarja, zapeli še pesmi »O košnji« Cirila Preglja, Polje, kdo bo tebe ljubil, ki jo je uglasbil Mihelčič, Dvenadcat razbojnikov Sergeja Jaroffa, Jaz bi rad rudečih rož Vinka Vodopivca, Nesrečno ljubezen Frana Venturini in še Pozdravljeno domovino istega skladatelja. S pesmi so opozorili še na slovenskega kmeta in na to, da so vsi sloji bili v naših krajih

od vedno zavedni delavci za obstoj in rast naroda.

Ob zaključku večera je goste iz devinsko-nabrežinske občine pozdravil predsednik kulturnih organizacij občine Ilirska Bistrica Spetič, ki je omenil pomen teh stikov med pobratenima občinama in obema prisotnima kulturnima organizacijama podaril publikacijo - zbirko pesmi, ki je izšla pred kratkim in v kateri so objavljene pesmi domačih pesnikov. Prisotne pa je pozdravil tudi župan devinsko-nabrežinske občine Albin Škerk, ki je tudi podčrtal pomen podobnih večerov, v spomin pa je podaril slovar Alasie da Sommaripa.

Ta del večera je sklenila pesem Fantov izpod Grmade, ki so zapeli šaljivo »Pjet meljonov«, ki jo je uglasbil Ubaldo Vrabec. Po prireditvi pa je v gostilni med sproščenim pogovorom prišlo do bogatih in plodnih stikov med kulturnimi delavci tostran in onstran meje, ki bodo, vsaj tako kaže, obrodili sadove v naslednjih mesecih.

—o—

Objektivna danost...

■ nadaljevanje s 1. strani

gega, kot da nam to pravico zagotovi s pisanim zakonom. In to ne more biti nič drugega kot formaliziranje naravne pravice.

Zato na prvi pogled izzveni naravnost smešna napoved misovskega vodje, da bo namreč dal pobudo za uvedbo postopka za razpis referendum, ki naj odpravi zaščitni zakon, če bi ga rimski parlament odobrila kljub nasprotovanju fašistov in njihovih prijateljev. Naravnost tragično pa je, da toliko ljudi ne ve ali noče vedeti, da naravna pravica ne more biti predmet referendum ali ljudskega glasovanja, ker je objektivna danost, ki je ne moreš odpraviti z glasovanjem. Naša bitka bo torej še dalje huda in njen zaključek negotov, v tem smislu, da je previdnost o napovedi odobritve zaščite še kako na mestu.

Repentabska sekcija SSK o dogodkih v vrtcu na Colu

V torek, 17. januarja, se je sestala sekcija Slovenske skupnosti v repentabski občini in med drugimi problemi razpravljala tudi o znanih dogodkih v zvezi z županovo uredbo o prekinitvi refekcije v otroškem vrtcu za dva otroka iz tržaške občine, ker njuni starši kljub pozivom občine niso hoteli poskrbeti za plačilo

V izčrpnih razpravi so prišli do izraza razni vidiki celotne zadeve, ki jo je italijanski dnevnik oziroma njegov časnikar prikazal v povsem nacionalistični luči, kar nas je kot Slovence in občane hudo prizadelo, ker smo vedno bili za strpnost in človeško sožitje s pripadniki večinskega naroda. Zato tako nekorekten in neobjek-

tiven način prikazovanja celotne zadeve odločno obsojamo.

Ker nam je do tega — zaključuje sporočilo repentabske sekcije SSK — da se podobni dogodki ne bi več ponovili oziroma se s skupnimi močmi preprečili, so člani sekcije izrazili prepričanje, da bi občinska uprava ne nasedla špekulacijam, če bi ravnala z večjo previdnostjo in se posvetovala z vsemi dejavniki v občini. Tako bi bila v veliki meri, če ne v celoti, preprečena, da bi starši in znani protislovenski krogi zadevo pristransko zlorabili na škodo občanov in na splošno proti Slovincem, čeprav je zakon nedvoumno na strani uprave.

Umrl je ravnatelj Anton Kacin

V četrtek, 26. januarja, je na svojem domu na Opčinah pri Trstu po daljši bolezni umrl upokojeni ravnatelj, prof. Anton Kacin. Pokojnik se je rodil leta 1901 v Spodnji Idriji in se je po maturi na idrijski realki vpisal na filozofsko fakulteto ljubljanske univerze, kjer je diplomiral iz slavistike. Svoja najboljša leta je posvetil vzgoji slovenskih primorskih dijakov, ki so se šolali v goriški nadškofijski gimnaziji. Tu je od leta 1927 do leta 1940, ko je bilo goriško malo semenišče iz doslej še ne dovolj pojasnenih razlogov ob vstopu Italije v drugo svetovno vojno spremenjeno v vojaško bolnišnico, nekaj generacij slovenskih fantov seznanjal z osnovami slovenskega jezika in jim vcepljal ljubezen do materinega jezika v času, ko naš jezik ni imel pravice javnosti in so ga preganjali celo po cerkvah in pokopališčih. Malo semenišče v Gorici je bil srednješolski zavod, ki je tudi po zaslugi prof. Antona Kacina obvaroval pred raznaroditvijo celo vrsto slovenskih primorskih fantov in posredno široke plasti slovenskega primorskega ljudstva.

Pokojnik je bil resen in strog šolnik, ki je od svojih učencev zahteval predvsem natančnost in red. V času med obema vojnama se je udeleževal, kolikor je bilo tedaj sploh mogoče, tudi na kulturnem področju, bil med drugim tajnik Goriške Mohorjeve družbe, politično pa je pripadal katoliški skupini, ki se je zbirala okrog dr. Janka Kralja.

Po vojni je prof. Anton Kacin vodilno sodeloval pri obnovi slovenskega šolstva, saj je bil za Zavezniške vojaške uprave najprej nadzornik slovenskih šol na Goriškem, nato pa ravnatelj novoustanovljene slovenskega učiteljskega v Trstu in svetovalec za zadeve slovenske šole pri Zavezniški vojaški upravi. Veliko zaslug si je pokojnik pridobil tudi kot sestavljalet učbenikov za slovenske šole v Italiji.

Po vojni je dr. Anton Kacin bil v Gorici med ustanovitelji Slovenske demokratične zveze in na njeni listi bil tudi izvoljen v goriški občinski svet.

Lepo število ljudi, zlasti šolnikov, se je v ponedeljek, 30. januarja, udeležilo pogrebne obreda, ki je bil v openski župni cerkvi. Po verskem obredu, ki ga je vodil škofov vikar msgr. Škerl, so se od pokojnega dr. Antona Kacina poslovili prof. Zorko Harej, prof. Andrej Bratuž, dr. Teofil Simčič, prof. Alojz Rebula, ravnateljica slovenskega učiteljskega v Trstu prof. Elvi Miklavc-Slokar in dijakinja s tega zavoda. Krsto so nato odpeljali na pokopališče pri Sv. Ani v Trstu, v pričakovanju, da jo položijo v grob na pokopališču v Idriji.

Naj mu sveti večna luč. Pokojnikovim otrokom in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Predstavitev knjige o Goriški

V četrtek, 26. januarja, je SKPD »Mirko Filej« v mali dvorani Katoliškega doma v Gorici priredilo predstavitev knjige »Slovinci ob Soči med Brdi in Jadranom«, ki jo je uredil in ji napisal obširno spremno študijo knjižničar in bibliograf Marijan Breclj. O knjigi je naš list že obširno poročal, vendar se nam zdi prav, da še enkrat povemo, da jo je izdala celjska Mohorjeva družba v redni zbirki za leto 1983, in sicer kot šesto zapovrstjo v seriji »Naši kraji«. Zanimiv kulturni večer je v imenu organizatorja pričel Viktor Prašnik, ki je nato predal besedo prof. Mariji Češcut. Govornica je obširno in tudi poglobljeno analizirala pomen knjige, ki ni važna le za poznavanje preteklosti goriških Slovencev, ampak tudi za razumevanje sedanje utripa, ki enakovredno bogati slovenski kulturni prostor.

Po izvajanjih prof. Češcutove je odgovarjal na vprašanja prisotnih Marijan Breclj, ki je podrobneje pojasnil nekatere kriterije, ki so ga vodili pri nastajanju tega dela, npr. pri določitvi števila Slovencev v goriški pokrajini. Zanimiva je tudi misel, ki se je utrnila v debati, namreč ta, da pomeni Brecljeva knjiga, zlasti še njegova študija v drugem delu, tehtno osnovo, na podlagi katere bi lahko v prihodnosti izdali vodnik po goriški pokrajini, s posebnim ozirom na slovensko prisotnost v mestu in okolici.

Kot je bilo v našem listu že ugotovljeno, je knjiga namenjena predvsem informiranju bralca v republiki Sloveniji, a je hkrati dragocena dokumentacija preteklosti in sedanje stvarnosti goriških Slovencev in tako nedvomno zanimiva in koristna tudi za zamejstvo. Zato je zares škoda, da ni prišlo do pravočasnega sodelovanja s tukajšnjimi odgovornimi dejavniki, ki bi omogočilo razširitev knjige na čimveč slovenskih domov. Na predstavitvi v Katoli-

škem domu so več izvodov sicer prodali, a se zdi, da bi jih lahko mnogo več, zato bi bilo prav, da bi se npr. Katoliška knjižgarna v Gorici zanimala v Celju, če je mogoče dobiti vsaj še nekaj primerkov, glede na dejstvo, da je redna zbirka za leto 1983 v glavnem pošla.

—O—

CRAXI POJDE NA DUNAJ

Sredi februarja bo predsednik italijanske vlade Craxi uradno obiskal Dunaj. Spremljal ga bo zunanji minister Andreotti. V pogovorih bodo zavzeli posebno mesto problemi, ki zadevajo Furlanijo-Julijsko krajino. Predmet dvostranskega proučevanja bodo med drugim razni načrti, med temi cestni predor pod Monte Croce Carnico, dograditev nove avtoceste Videm-Beljak, podvojitve železniške proge od Vidma do meje ter možnosti za povečanje prometa po tržaškem pristanišču.

V torek se je v Trstu sestala italijansko-avstrijska mešana komisija, ki na tehnični ravni razpravlja o nadaljevanju del za avtocestni odsek med Trbižem in Beljakom.

—O—

PONOVNA KANDIDATURA RONALDA REAGANA

■ nadaljevanje s 3. strani

ja, da dalje poveča investicije in proizvodnjo ter konkurenčnost ameriškega izvoza. Slednje pa bo tudi poteza za uravnovešanje plačilne bilance s tujino ter gospodarskega sodelovanja med Evropo in Ameriko.

E. V.

Consortium musicum v Kulturnem domu v Gorici

V sredo, 25. januarja, je v okviru glasbene sezone, ki jo skupaj prirejajo Glasbena matica, Zveza slovenskih kulturnih društev in Zveza slovenske katoliške prosvete, v Kulturnem domu v Gorici nastopil mešani pevski zbor »Consortium musicum« iz Ljubljane, ki ga vodi dr. Mirko Cuderman. Ugled tega zbora in zanimivo sestavljen spored sta v dvorano privabila mnogo poslušalcev, ki so jo povsem napolnili. Spored koncerta je bil sestavljen iz dveh delov: prvi je obsegal motete in madrigale tujih skladateljev (z izjemo Galusa), v drugem delu pa smo slišali pokrajinsko zaključen izbor skladb primorskih avtorjev.

Zbor »Consortium musicum« iz Ljubljane je potrdil svoje izvajalske kvalitete, vendar se mu mestoma pozna precejšnja zamenjava pevcev v zadnjem času, saj pri izvajanju nekaterih skladb, zlasti v prvem delu, še ni dosegel tiste visoke poustvar-

jalne ravni, ki smo jo sicer pri njem vajeni. Ugodnejši vtis smo dobili v drugem delu koncerta, pri katerem se je zbor popolnoma sprostil in pokazal sposobnost suverenega muziciranja. Tako so pred nami prepričljivo zazvene bolj preprosto, romantično navdahnjene skladbe, prav tako tudi tiste, ki težijo po sodobnem glasbenem izrazu. Slišali smo dela Vinka Vodopivca, Stanka Premrla, Vasilija Mirka, Marija Kogoja, Karla Pahorja, Danila Švara, Ubalda Vrabca, Rada Simonitija, Stanka Jericija in Vilka Ukmarja. V dodatku je ljubljanski pevski zbor zapel še skladbi Hrabroslava Volariča in Antona Medveda.

Kot celota je bil koncert lep glasbeni užitek, in to ne samo za poslušalce, temveč tudi za pevce, ki so spontano začutili topel sprejem goriškega občinstva.

M.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prgišče Krasa

KNJIGA OB 75-LETNICI HRANILNICE IN POSOJILNICE NA OPČINAH

Zora Rebula v spremni besedi h knjigi **Prgišče Krasa** lepo poudarja cilje razkošne publikacije, ki jo je ob 75-letnici delovanja izdala Hranilnica in posojilnica na Opčinah. V uvodu so tudi jasno predstavljeni avtorji - sestavljalci in njihov doprinos k delu. Takemu izčrpnemu besedilu je težko dodati kaj novega, roka sama sega po citatih...

Knjiga je brez dvoma ambiciozen načrt: beseda »razkošna«, ki se je zapisala na začetku, ni pretirana. Grafična oprema in fotografije — že to dvojje bi opravičilo založniški napor. Če k obojemu dodamo Dolharjevo prozo (12 črtic iz knjige **Moji kraški sprehodi**) in Miklavčeve poezije (prvič objavljene v knjigi) ter italijanski prevod tekstov, dobimo zaokroženo podobo o publikaciji, ki daleč presega okvir zgolj priložnostnega podviga.

Rafko Dolhar je besedi o Krasu, o sprehodih in mislih, ki se mu utrinjajo sredi kraške tišine, dodal slike (barvne in črno bele), s katerimi odkriva njegove lepote. Včasih se zagleda v naravo (rej, bori, hrasti, morje...), včasih ga zamika človekov poseg v naravo (njive, mladika...), sad njegovega dela in tradicije (kalone, stopnišča, skrlaste strehe...), odraz njegove vezanosti trpkim preteklosti (Bazoviški spomenik) in človek — danes, za roko bodočnosti (nota z otrokom).

Ob tako bogatem slikovnem gradivu mu ni težko slediti po kraških sprehodih, kjer se opis poti od časa do časa umika razmišljanju o življenju nekoč in danes, obujanju lastnih in »slovenskih« spominov. Čeprav mu je Kras drugi dom, moramo priznati, da se po sleherni vrstici pozna, da mu je močno prirasel k srcu, tako da je njegovo navdušenje nalezljivo...

30-letnica SKA

Slovenska kulturna akcija — osrednja kulturna ustanova med slovenskimi izseljenci, ki ima svoj sedež v Buenos Airesu — obhaja v letošnjem februarju 30-letnico svojega delovanja. V tem razdobju se je izkazala z res izredno delavnostjo: poleg glasila »Glas SKA« in revije »Meddobje« je doslej kljub težkim razmeram uspela izdati kar 113 slovenskih knjig, da ne govorimo o številnih in najrazličnejših njenih kulturnih prireditvah.

V zadnjih letih se je zlasti zaradi argentinske gospodarske krize znašla v finančni stiski. V lanskim septembrski številki »Glasa« pa lahko beremo, da se je iz nje zdaj izklopala in da namerava nadaljevati s svojo dejavnostjo tudi spričo dejstva, da vstopa v njene vrste »zlasti v Argentini več in več slovensko čutečih in išočih mladih kulturnikov, ki obvladajo slovenski jezik in poznajo našo narodno problematiko«.

»Glas« objavlja v isti številki med drugim tudi pismo prof. Edija Gobca, iz katerega zvemo, da so pred nedavnim izšle v angleškem prevodu Cankarjeve Podobe iz sanj skupno z dvajsetimi drugimi črticami. Prevod je delo v ZDA rojene Antona Družine, knjiga pa je opremljena z ilustracijami slovenske ameriške umetnice Lili-jane Brelčeve.

Albert Miklavc je zdaj pri drugi pesniški zbirki (**Prošnja za jutri** nosi letnico 1970). Vseh 25 pesmi povezuje motiv Krasa, čeprav so po vsebini precej raznolike. Včasih Miklavc doživlja Kras v slogu Srečka Kosovele — Kras kot varno naročje, bori kot junaki — pričevalci, kraški večer kot spokojni objem; drugič spregovori ostro in kleno kot Gradnik (v pesmi Skale): trpeče, a vztrajno!

Kras ga je očaral, zato poje o njegovi lepoti v slogu najčistejšega impresionizma (trenutni vtis — in že je tu verz), večkrat pa mu pogled po kraškem svetu narekuje izpoved, razmišljanje, dvom. Miklavcev odnos do življenja je v bistvu radosten: pred sabo ima cilj — bližnjega. V sebi čuti skladnost, oko mu je jasno, on zase VE. Toda stvar ni tako preprosta. Človek ni otok, spopadati se mora s številnimi bolečinami. Vrednote izumirajo, v svetu mu je včasih tuje, preveč je načrtov za dvojje rok, za prekratki zemski čas...

Hrepenenje je nekakšen večni pesniški motiv. Od Lepe Vide (v kolikih variantah!) mimo

Cankarjeve Francke vse do Hergoldine Dido se oglašajo z vso čudovito bolečino, ki ni nič drugega kot razklanost in nemoč pred uredniškim še tako majhne srečnosti. Iz Miklavčevega pojmovanja hrepenenja pa diha nekaj povsem novega; tu gre za zdravo hrepenenje, ki hoče le eno: preseganje lastne razbolelosti v smer sončne rasti. Odmik torej od sladkogrenkega ždenja in prožen korak v prihodnost.

Vedzi so spevni, v glavnem svobodni, a v sonetih kar klasično grajeni (dvodelna struktura, rima).

Knjigi je priložen prevod (Dionira Fabjan Bajc za pesmi, Mara Debeljuh Poldini za prozo), kar ji odpira pot v širšo javnost.

Zamisel in realizacija knjige sta prav gotovo na najboljši način ovrednotili obletnico openske denarne ustanove in obogatili slovensko tržaško založniško dejavnost.

Magda Jevnikar

—O—

Slovensko stalno gledališče v Trstu

IVAN PREGELJ

VSEM GALJOTOM VILE V VAMP

v Kulturnem domu v Trstu

6. februarja ob 11. uri

7. februarja ob 11. uri

8. februarja ob 11. uri

Bogata bera slovenskih publikacij

Za zadnje mesece prejšnjega leta in januar-ske tedne, ki so za nami, je značilna bogata publicistična dejavnost v našem zamejstvu. Izšla je vrsta brošur, knjig in drugih publikacij, toliko, kot že dolgo ne. Vrsta obletnic je npr. pripomogla k izidu priložnostnih brošur in knjig. Vse to pa kaže življenjskost in ustvarjalnost našega ljudstva. Pri vsem obilju publicistične dejavnosti teh zadnjih mesecev pa je tudi kvaliteta raven knjig, ki so še sveže, zelo visoka in kaže na sposobnost piscev. Ne govorimo samo o literarnih delih, ki jih je v kratkem času izšla kar lepa kopica. H knjižnim novostim moramo pristeti še vrsto drugih znanstvenih in polznanstvenih publikacij, zgodovinskih zapisov, statističnih pregledov, pričevanj, koledarjev itd., ki jih bomo skušali tu zabeležiti.

Za odstavek, dva se ustavimo pri literarnih delih. Od jeseni do danes smo se lahko obogatili z novimi deli: Borisa Pahorja — Tržaški mozaik, Ivanke Hergold — Pojoči oreh, Alenke Rebula Tuta — Mavrični ščit, Deček z Gornjevpavškega Tončke Curk, Miroslava Košute — Robidnice in maline in Veseli ringaraja Ljubke Šorli, Rafka Dolharja in Alberta Miklavca — Prgišče Krasa, ki se lahko ponaša, poleg vsega, tudi z izredno bogato opremo, Jožeta Maruže — V času in zbirko pesmi benečanskega duhovnika Valentina Birtiča Spomin na dom.

S tega seznama, v katerem, upamo, nismo izpustili nobene novosti, lahko opazimo, da imamo veliko pesniških zbirk. Očitno je, da imamo več pesnikov kot pisateljev. Kje pa so vzroki za ta splošni, vseslovenski pojav? Mogoče v tem, da je lirika bolj osebna in manj pripovedna. Lirika torej lahko boljše uspeva v času, ki ni naklonjen urejeni, jasni misli, daljši pripovedi, izpovedni ali kritični periodi. Kriza proze? Kaj pa lirika? Je širše občinstvo vzgojeno, da v pesmi, ki je večkrat zelo hermetična in abstraktna, odkrije globlje pomene? Manjka nam pisa-

teljev, čeprav idej, vsaj sodeč po marsikateri pesmi, ne manjka. Obratno, veliko novega in lepega beremo v sodobni slovenski zamejski literaturi.

Poglejmo zdaj druge publikacije. Če ne upoštevamo vsega, kar je izšlo med letom, lahko v lanskim zadnjih mesecih beležimo brošuro, ki je izšla ob 25-letnici Cecilijanke in drugo zanimivo brošuro, ki je izšla ob 20-letnici Zveze cerkvenih pevskih zborov z naslovom Slovensko cerkveno petje na Tržaškem. Ob 85-letnici ustanovitve gozdne zadrage na Padričah so izdali dvojezično brošuro Včeraj, danes, jutri — 1833, 1889, 1983, ob 75-letnici ustanovitve openske hranilnice in posojilnice je ta denarni zavod, poleg literarne knjige Prgišče Krasa, izdal zanimivo brošuro, ki obsega kar 94 strani. Ob 100-letnici kulturnega društva v Števerjanu izdajata društvo Sedej in števerjanska občina zgodovinski pregled vse občine.

V založbi Mladike je izšlo pričevanje - intervju Vinka Beličiča pogled nazaj, ki ga je pripravil Marij Maver; med knjigami, ki so izšle pri ZTT, spadajo v ta seznam Tigrova sled Dorčeta Sardoča, Grmičeva knjiga Humanizem, problem našega časa, Merkujeva esej v knjigi Poslužam in v italijanščini izdana knjiga Marije Pirjevec »Saggi sulla letteratura slovena dal XVIII al XX secolo«.

Goriška Mohorjeva družba je tudi letos izdala snopič Primorskega slovenskega biografskega leksikona.

Verjetno smo v tem precej splošnem pregledu pozabili na kako knjigo ali brošuro. Že te, ki smo jih omenili, pa nedvomno kažejo, da je bila bera bogata. Gre za knjige, ki se tičejo skoraj vseh področij dejavnosti, in že to nam potrjuje, da je ljudstvo živo in ustvarjalno in da je med nami tudi sorazmerno veliko ljudi, ki bere knjige.

M. T.

Furlanščina - novi predmet na tržaški univerzi

Z letošnjim akademskim letom so na tržaški filozofski fakulteti uvedli nov predmet. To ne bi bilo nič nenavadnega, če ne bi ta akademska novost pomenila nekaj več kot samo nov predmet. Od letošnjega leta dalje namreč v prostorih na številki 1 v ulici dell'Università prof. Renzo Pellegrini predava o furlanskem jeziku in književnosti. Letošnja tema njegovih predavanj se glasi: »Jezik in razmišljanje o jeziku na začetku 16. stoletja v Furlaniji«.

Da ne gre za obrobni predmet, potrjuje tudi ura, v kateri so predavanja. Vsak drugi teden, kot je običaj za tržaško filozofsko fakulteto, imajo študentje furlanskega jezika predavanja od 10. do 11. ure, to pa so lepe ure in kaže, da so predavanja dobro obiskana.

Furlanščina je torej dobila tudi formalno akademski status jezika, ta pa je pomembno za naše sosede. Važno je predvsem, ker se bosta na ta način gotovo okrepili njihova zavest in kulturna osveščenost. Predavanja sama pa bodo osvetlila furlansko kulturo, o kateri se pravzaprav premalo ve in govori. Za ta novi predmet moramo biti zadovoljni tudi zato, ker je italijansko kulturno središče, kot je lahko univerza, veliko bolj pošteno, prožno in demokratično kot država, ki ne priznava furlanščini tistega jezikovnega

statusa, kot ga zasluži.

Tržaška univerza je tudi v preteklih letih imela, v sklopu drugih lingvističnih predmetov, kot sta italijanska dialektologija, glotologija in zgodovina jezika, priložnost, da je osvetljevala jezikovne značilnosti furlanščine in furlanske zgodovine ter kulture. Pri tem je igral pomembno vlogo profesor italijanske dialektologije Francescato, ki je svoja predavanja o lingvistiki dopolnjeval tudi s predavanji o razvoju furlanščine in njenih jezikovnih prvin. S furlanskim narodnim blagom so se velikokrat ukvarjali pri predavanjih »Zgodovina ljudskih tradicij« in tudi pri drugih zgodovinskih predmetih. Zlasti predavanja, ki so obravnavala srednji vek, so velikokrat slonela na primerih, ki so bili vzeti iz Furlanije.

Letošnja predavanja profesorja Pellegrinija pa osvetljujejo zanimivo obdobje v zgodovini Furlanije in furlanščine. Začetki 16. stoletja so namreč bili v Furlaniji polni prelomnic družbenega in upravnega značaja. Propadanje Benetk, turški vpadi in bolezni so pustili vidne sledove v družbi in seveda v kulturi ter jeziku. kraljestva«, kako mu bo toplo pri srcu, če prej. Analiza tekstov, ki so se nam ohranili, dovoljuje ugotovitev, da je furlanščina dovolj samonikla in svojstvena jezikovna

pojava v svetu romanskih jezikov, tako da ji lahko priznavamo višjo stopnjo kot samo narečno raven.

Upamo pa, da bo priznanje na akademski ravni pomagalo uveljaviti furlanščine tudi drugod. Utrditev narodne zavesti pri naših bližnjih sosedih nam je v zadovoljstvo in zadoščenje in potrjuje v nas prepričanje, da manjši narodi vse krepkeje stopajo na prizorišče svetovnega dogajanja.

—O—

Katoliške šole v Italiji

Papež Janez Pavel II. je na praznik sv. Tomaža Akvinskega (28.1.83), zavetnika katoliškega šolstva, sprejel v Vatikanu nad 10 tisoč dijakov in profesorjev ter učiteljev italijanskih katoliških šol. Prisotnih je bilo tudi lepo število staršev omenjenih dijakov, ki so priromali v Rim za sveto leto.

V svojem govoru je papež dejal, da je katoliška šola tako cerkvena dejanskost kot tudi del družbene stvarnosti. Vsi katoličani, duhovniki in laiki, je nadaljeval papež, se morajo čutiti odgovorne za napredek in, če je potrebno, tudi za obrambo katoliške šole. Ta je cerkvena dejanskost, je naglasil papež, ker je bistveno sredstvo za širjenje vere, a je hkrati del družbe, ker si prizadeva za dobrobit človeka in za njegovo kulturo in za splošne dobrine brez privilegijev, a tudi zavedajoč se svojih pravic.

Stanko Žerjal Moj božič v deželi prikazovanj

III.

Med frančiškani v Medjugorju je vedno kdo, ki govori perfektno nemško, kdo drug, ki govori tekoče italijansko, za angleščino in francoščino pa je le redkokdaj kateri prisoten, medtem ko znajo latinsko vsekakor vsi bolje kot mlajši rod duhovnikov z Zahoda. Ko je torej tisti, vedno asketsko ubrani, vedno mirni frančiškanski pater, ki je več italijanščine, monotono, preudarno pripovedoval medjugorsko zgodbo, je več kot eden italijanskih poslušalcev lovil njegove besede v registrator.

Kar je milansko-goriška skupina romarjev registrirala ob drugi obletnici v kresnih dneh lanskega leta, je plemenita gospa iz Gradiške dala razmnožiti, tako da je misijonski urad goriške škofije mogel poslati vsem italijanskim misijonarjem med pogan kasete z registriranim medjugorskim oznanilom. Mar bi ne mogli tudi Slovenci kaj takega storiti našim misijonarjem ter izseljencem v našem — ali pa v izvirnem hrvatskem jeziku naravnost iz ust neposrednega spremljevalca pojavov? Mislino si našega človeka kje sredi Afrike, prostovoljno odtrganega od domovine in svojcev »zaradi božjega me od svojih rojakov tak dar, da more prisluniti živi besedi — slovenski ali hrvatski — naravnost iz Medjugorja o Medjugorju. Potem bo dal slišati kajpak še svojim zamorčkom in jim prevajal v njihovo govorico.

POVRATEK PO KRAŠKIH GORICAH IN PUSTIH POLJIH

Svetla in topla dežela me je vabila, naj ubrem za povratek daljšo, pa bolj panoramično cesto po njeni močno nagubani površini. Spoznal

bom nove kraje, morda tudi Izbično, kjer bi gredoč utegnil kaj slišati, videti, zvedeti o tem, kar se je pisalo in govorilo pred letom dni. Torej kar čez Hamziće in Čerin in Mamziće in Lištico v smeri Pòsušja. Cesta je res panoramična, toda hudo kljukasta v horizontali in vertikali, pa še neko čudovito srečanje jo je podaljšalo, tako da sem bil prisiljen prenočiti že v Lišnici.

Po golem naključju sem naletel na javnih tleh na »guslarja«, na pravega, pristnega, »narodnega«, to je ljudskega guslarja v pravi, klasični vlogi in umetnosti. Kdo ne bi postal, prisedel, prislunil tej starodavni umetnosti najbolj žužnih Slovanov, tej bogati ljudski poeziji v melanholični melodiji ob primitivnih goslih na eno samo struno? Ni pel naučene poezije iz turških časov, ampak lastna izvirna besedila v liriki in ekipi in v duhoviti satiri iz sodobnosti.

Topoglavac bi jaz bil, če bi se mi ne bila pri priči utrnula misel: kaj če bi ga povabili na Primorsko, da bi na kaki širši kulturni prireditvi naša mladina mogla spoznati nekaj bisserčkov hercegovske (južnoslovsanske) muzikalno-poeitične prauumetnosti? Z njim še dva folklorna godca drugačne ljudske glasbe: na hercegovskih dudah in na piščalkah. V narodnih nošah seveda. Pevcu so se zaiskrile oči. Pregnal sem mu skrb za »depozit« ali »polog«, ker bi šlo za kulturniško potovanje, pregнал strah pred potnimi stroški, ki bi šli kajpak v breme vabiteljem. Obljubil sem, da bom v domovini opozoril nanj pristojne ljudi v naših organizacijah. Ker sem spoznal, kako velik ustvarjalni talent ima ta klasični »cantautore«, sem mu dejal, da bi za »turnejo« pri nas zložil kaj iz novejšer hercegovske zgodovine. »Sem že zložil...«, je vzklik-

nil. Naslov me je presenetil. To bo res lepa vsebina. Prisotni so hoteli, naj jo meni na ljubo zapoje, pa sem se zahvalil, ker je moja pot hitela naprej v Lištico iskat prenočišče.

Smejoče jutro naslednjega dne me je spremljalo čez griče in vzpone in skozi preprosta naselja v Izbično. Ko bi ne bilo to hercegovsko področje od Čitluka do Izbičnega tako zelo kraško, bi ga mogli imenovati Slovenske Gorice ali pa Goriška Brda. O tej gorski župniji raztresenih vasic sem bral v knjigi »Erscheinungen der Gottesmutter in Medjugorje« in pol leta nato slišal iz pristojnih ust nekje v Jugoslaviji, da se tudi v Izbičnem od junija leta 1982 prikazuje Mati Božja predvsem neki deklici in drugim priložnostno navzočim otrokom. Preteklo jesen mi je druga kompetentna osebnost potrdila to vest s pripombo, da se zdi, da se je v dogajanje vmešala neka oseba in da ta izvaja neki nezdrav osebni vpliv na ono mladež, vpleteno v domnevna videnja. Kaj, če bi jaz »poromal« malce v tisto vas? »Möžete« (Lahko), je bil odgovor.

Zdaj sem tu. Župnika pa ni doma. Brez nje ga pa ne bom — tujec in neznanec — nikogar nič vprašal.

Torej naprej proti Pòsušju ... in nato v dalmatinsko deželo. Pa ne naprej, ampak nazaj ... Zakaj? Ker je gorski kraj Izbično v slepi ulici z enim samim dohodom ali izhodom.

Zrel mož s sinkom prosi vljudno, da bi ju vzel v avto do Lištice. Naj vstopita! Pri večji teži se vozilo bolj ubogljivo drži cestišča. Sprejemanje avtostopistov na vožnjo bo moralo dobiti številko osem v katekizmu poleg doslej znanih sedem telesnih del usmiljenja. Ta dva mi utegetna pojasniti, kako kamnolomi so tiste rdeče razkopanine v visokih pobočjih hribov z lastnimi dohodnimi cestami. »Niso kamnolomi — ne za pesek ne za opeko ne za marmor — am-

Koledar dramskega sporeda radia Trst A za mesec februar

V soboto, 4. februarja ob 18. uri: igrali so jih v Narodnem domu. Rudolf Kant »ČEVLJAR« - BARON«. Ob 80-letnici ustanovitve tržaškega »Dramatičnega društva« bomo v sodelovanju s Slovenskim stalnim gledališčem v Trstu, nekakšnim naravnim dedičem takratnih tržaških komedijantov, realizirali nekaj del iz tistega repertoarja, popestrili pa jih bomo z ocenami in mnenji iz tiska ter iz gledaliških kuloarjev. Prejšnji mesec smo realizirali Raupachovo gledališko uspešnico »Mlinar in njegova hči«, to pot pa smo se odločili za spevoigro »Čevljar - baron«, ki so jo prvič odigrali v tržaškem Narodnem domu 27. aprila 1902. Radijska priredba in režija Jože Babič. Izvirna glasba Aleksander Vodopivec. Produkcija »Slovensko stalno gledališče v Trstu«.

Od ponedeljka, 6. februarja do petka, 17. februarja (ponedeljek, sredo, petek ob 14.10): roman v nadaljevanjih (dramatiziran roman). Oscar Wilde »SLIKA DORIANA GRAYA«. Znameniti roman angleškega književnika irskega rodu, ki je v času nastanka (1891) postal pravi pravcati evangelij dekadentizma in esteticizma.

V torek, 7. februarja ob 18. uri: Janez Povše »VELIKI BOJ — PRIZORI VIHARNEGA ŽIVLJENJA«. Ob osmem februarju, dnevu slovenske kulture, bomo realizirali to izvirno radijsko igro, ki si jo je avtor zamislil kot strnjeno montažo iz življenja Franceta Prešerna, vendar tako, da bo celota poudarjala — po avtorjevih be-

sedah — »moško stran našega velikega pesnika«. Režija avtor. Produkcija »Radijski oder«.

V soboto, 11. februarja ob 18. uri: komorna igra. Rade Pavelkič »ROJENA V ZNAMENJU TEHTNICE«. Duhovita monodrama o zgodah in nezgodah čistilke javnega stranišča ... Monodrama izvaja Zlata Rodošek. Prevod in režija Jože Babič. Produkcija »Radio Trst A - 1981«. Ponovitev.

V torek, 14. februarja ob 18. uri: pod starozaveznimi šotori. Alojz Rebula »PROTI DEŽELI OBLJUBE«. Nova zgodba iz tematskega sklopa radijskih iger izpod peresa tržaškega pisatelja. Protagonista nocojsnje igre sta Mojzes in njegov narod, ki se na poti v obljubljeni deželo prerivata skozi puščavo »pečine in tišine« in skozi noči »brez rose«. Režija Mirko Mahnič.

V soboto, 18. februarja ob 18. uri: slovenski ljudski Olimp. Mirko Mahnič »VINCE JE SLADKO, ŽIVLJENJE PA KRATKO«. Iz bogate zbirke slovenskih ljudskih pesmi in legend je avtor izbral vrsto pesniških motivov in jih uveljavil v organsko dramsko enoto. To pot boste lahko poslušali tri igre o svetih Lukežu in Miklavžu in o sveti Jedrti. Režija Mirko Mahnič. Produkcija »Radijski oder«.

Od ponedeljka, 20. februarja do petka, 2. marca (ponedeljek, sredo, petek ob 14.10): roman v nadaljevanjih (dramatiziran roman). Ivan Pregelj »PLEBANUS JOANNES«. Ob stoletnici rojstva Ivana Preglja, enega najzanimivejših in

za mnoge tudi razburljivih slovenskih pisateljev, je dramsko uredništvo uvrstilo v repertoar kot svoj prvi dramatiziran roman v tej sezoni renesančno mojstrovino »Plebanus Joannes«. Pred poslušalca se bo v šestih nadaljevanjih razvstila bolesta zgodba tolminskega vikarja Janeza Potrebuježa, mogočnega pripovednika, ki je preobračal verske skrivnosti v govorico tolminskih kmetov. To monumentalno delo iz naše književnosti je dramatizirala Zora Tavčarjeva, s člani Radijskega odra pa ga bo režijsko realiziral Jože Babič. Izvirno glasbo sta prispevala Dina Slama in Miloš Pahor, v naslovni vlogi pa nastopa znani slovenski igralec Vladimir Jurc.

V torek, 21. februarja ob 18. uri: odpustni grehi. Iz zbirke »Tisoč in ena noč« — »KAKO JE SLUŽABNIK NAUČIL SVOJO GOSPODARICO PTIČJI JEZIK«. Nov »odpustni greh« iz znamenite zbirke vzhodnjaških pripovedk in pravljic. V slovenščini smo do pred nedavnim imeli le izbor za mladino, šele zdaj je po zaslugi Cankarjeve založbe in prevajalke Stanke Rendle prišla na naš knjižni trg celotna zbirka. Dramatizacija Jože Rode. Glasba Lado Jakša. Režija Jože Babič. Produkcija »Radio Trst A«.

V soboto, 25. februarja ob 18. uri: komorna igra. George Bernard Shaw »SERENADA«. Zelo tipična igra angleško-irskega dramatika, ki je v vsem svojem obširnem delu uničeval idole sodobne meščanske družbe, njeno lažno moralo in nazadnjaške konvencije. Prevod Svetko Skok. Režija Mirč Kragelj. Produkcija »Radijski oder«.

V torek, 28. februarja ob 18. uri: Franc Jeza »ADAMOVA SKRIVNOST«. Ob prvem mesecu smrti dolgoletnega sodelavca naše radijske postaje bomo predvajali ponovitev njegove dramatizirane fantastične novele.

pak rudniki boksita, ki daje aluminij.« A tako! Torej ta kraška dežela ni tako ubožna in ji aluminij pomaga, da ima vse ceste in cestice asfaltirane skoraj do vsake kočice.

Ceprav so Hercegovci redkobesedni, vsaj do tujca, sta sopotnika le vprašala, kaj počnem v tem kraju, kakor je vprašal prejšnji večer možakar nekje pri Mamzičih, kam potujem, kakor kdo v Izbičnem, kaj bi želel od župnika, ki ga ni doma. Nimam ničesar prikrivati, sem odkril svojo radovednost. V vseh treh primerih so mi trezno, vljudno sami od sebe kaj povedali — in se njihovi prostovoljni podatki ujemajo takole: Res se je mnogo govorilo, da se Gôspa prikazuje ne samo neki deklici, ampak tudi drugim otrokom tu in tam, na prostem, kadar se zberejo k skupni molitvi, podobno kakor v Medjugorju v prvih mesecih. Domnevni vidci so duševno zdravi, iz zdravih in resnih družin pa različne starosti in iz različnih šolskih stopenj. Nekaj časa je bilo tudi precej množičnih obiskov ljudi v Izbičnem. Nekoč so tuji romarji zadeli na trde ovire, a je zablestela čudna svetloba in so ovire popustile, da je mogla množica do cerkve ali kam že naprej proti cilju. Nihče in nobena oblast pa se niso zganili, da bi se kaj zanimali in preiskovali in stvar zamira in se zdi, da je nekako zadušena, čeprav mladež še kdaj sreča nebeško Gospo. Mnenja o avtentičnosti nadnaravnih pojavov so med ljudmi deljena, nekateri verujejo v njih stvarnost, drugi dvomijo ali jim pripisujejo sugestivni vpliv Medjugorja, tretji ne vedo kaj reči, četrti sklepajo takole: ker se je vse pleglo, to pomeni, da ni bilo nič res.

Naprej, naprej ... Po Bosni, Hercegovini in notranji Dalmaciji se vozilo ponujajo dobre ceste, nekatere razširjene in izravnane delno po starih trasah, druge izcela nove. Kdo ne bi privoščil napredka tem krajem, ki so stoletja tr-

peli surovo in izkoriščevalsko nadvlado Turkov in so imeli komaj karavanske trase namesto voznih potov. Tudi avstroogrška štiridesetletna oblast ni dosti pomaknila civilizacije teh dveh dežel na srednjeevropsko raven. Kakšna razlika ti udari v oči že pri arhitekturi in urbanističnem sistemu, ko prestopiš republiško mejo, ki teče pač po zgodovinskih ločnicah, na primer med Pôsušjem in Imotskim!

Imotski ... Več ko enkrat sem slišal govorice, da je tudi ta kraj prizorišče nadnaravnih pojavov. V Imotsku ali v Imotskem — kakor je slovničarjem bolj všeč — sem se vendarle srečal s starim kompetentnim gospodom, ki mi je pojasnil zadevo. Ne danes, vstric z Medjugorjem, marveč leta 1944 sredi najhujših napestosti med Nemci in jugoslovanskimi partizani so se v oknih številnih hiš prikazovale podobe Kristusa, Matere Božje, angelov in še razne druge neumljive figure — in ne samo po hišah, marveč tudi na prostem, kjerkoli, še najmanj v cerkvi. Nihče se ni pobrigal, da bi bil preiskoval, priče zasliševal, kaj zapisal in vsa stvar potuje v pozabo. Mož je bil takrat tu v službi in si je skušal in si skuša razlagati tiste pojave tako, da je morda vlažno ozračje povzročalo take privide tudi v zvezi s takratno živčno napetostjo zaradi bojne panike. Menda so imeli takja videnja tudi pravoslavni in muslimani. Prijazni, kljub starosti še mladostni gospod je bil utrujen, ko se je komaj vrnil s potovanja, jaz pa nestrpen pred nadaljnjo potjo in sem vljudno odklonil ponudeno gostoljubnost ter postavil pogovoru piko. Starejša oseba istega stanu mi je dan ali dva poprej pripovedovala o istih pojavih kot o resnični stvarnosti, ki ni pozabljena in ni mogla biti niti optična prevara niti fata morgana niti privid duševne boleznosti. Mlajši gospod le malo pozna preteklost in ne ve kaj reči.

Kaj pa Gala pri Sinju? — Ko sem naslednjega dne vprašal kompetentno osebo v malem mestu za svet, ali bi kazalo zaviti pot čez Galo, mi je brez pridržka prijazno odgovoril že nekako obredni »Môžete ... Nema problema.« (Lahko. Ni zapletljajev). Dal mi je tudi sumarične informacije o cesti in župniji.

Problem pa je le bil najti župnišče v Gali. Ravno cesto spremlja vrsta novih hiš med njivami in travniki. Cerkev stoji malce više sama, obdana s pokopališčem. Zaprta. In župnišče? »Četrta hiša« ... Tam: »Ne tukaj, ampak prva hiša.« V tej: »Pa ne tukaj, ampak tam doli bolj daleč.« Vprašal sem gruho na cesti. »Tamle naprej, kjer je razkopano ...« Razkopanin pa je bilo dosti tja in sem. »Se bolj daleč, kjer je kup zidakov ...« In zopet: »Petsto metrov od tukaj ...« Pa jih je bilo preveč. »Okrenite natrag! (obrnite se nazaj)!« Imelo me je že, da bi pritisnil na vplinjač in odkuril — naprej čim prej. Vljudni, prav prijazni odgovori, toda lakonični in površni, da je bilo vidno izmikanje, kakor da bi se bali kompromitirati se s turističnimi informacijami, čeprav niso mogli niti slutiti, zakaj želim do župnika. Se enkrat sem se premagal, zapeljal med njive mimo nekih izkopanin, kjer ni bilo zidakov, in — zadel.

Župnika ni doma ... Kakor v Izbičnem. Njegova mati, spoštljivo prijazna, mi je hotela brž s čim postreči, v resničnosti tamošnjih prikazovanj MB ne veruje in ne izključuje, da je tisto dekletce, ki naj bi bila imela videnja, neresno ali pa da ni pri pravi pameti; o drugih morebitnih vidcih pa ni niti zinila. Jaz pa ne vem, ali je govorila tako iz prepričanja ali iz previdnosti pred tujcem. Povedala pa mi je, kje bi dobil sina duhovnika, par kilometrov daleč pri nekih sobratih. Nisem ga šel iskat niti nisem nikogar med ljudmi nič vprašal.

(Dalje)